

Grupa rówieśnicza jako środowisko wychowawcze

Każdy człowiek ma bardzo wiele potrzeb np. potrzebę akceptacji, kontaktu z drugą osobą, przynależności, znalezienia własnego miejsca, samorealizacji, identyfikowania się, aktywności poznawania. Dobrze funkcjonująca osoba to taka, która zaspokaja swoje potrzeby nie tylko fizyczne jak jedzenie czy spanie, ale także psychiczne. Miejscem gdzie powinny być one realizowane jest dom rodzinny, w którym ludzie znajdują czas na rozmowy, na wspólne rozwiązywanie problemów, gdzie miłość, poczucie bezpieczeństwa, przyjaźń, partnerstwo i zrozumienie to podstawa funkcjonowania.

Młody człowiek potrzebuje wzorów, ideałów. Dom rodzinny powinien być miejscem, w którym jednostka uczy się poprawnego zachowania, sprawiedliwości, miłości, odpowiedzialności. Wartości takie może przekazać tylko rodzina, która jest niezastąpiona w procesie wychowania.

Obecne czasy raczej nie sprzyjają rodzinom. Nic więc dziwnego, że młodzież i dzieci bardzo chętnie spędzają swój wolny czas w gronie rówieśników. To właśnie w grupie dziecko uczy się kontaktować z innymi ludźmi, dostrzegać ich problemy, pomagać w ich rozwiązywaniu. Dziecko w grupie uczy się nie tylko pomagać innym lecz również przyjmować ich pomoc. Dostrzega, że świat nie kręci się wokół niego, że wszyscy ludzie są ważni, że trzeba liczyć się ze zdaniem innych. W grupie zawierane są pierwsze przyjaźnie, obdarzanie zaufaniem, powierzanie i dotrzymywanie tajemnic, tu dziecko uczy się lojalności i dowiaduje się co grozi za jej nie dochowanie.

Grupa jest również tym miejscem, gdzie jednostka poznaje życie, doświadcza jego smaku, uczy się sprytu a nawet cwaniactwa. Zdobywa też umiejętności radzenia sobie z trudnościami, stawiania im czoła. Uważa się, że grupa rówieśnicza jest swego rodzaju szkołą życia, przygotowującą młodego człowieka do życia w społeczności, do pełnienia określonych ról społecznych, Na forum grupy dziecko broni słuszności swego stanowiska, uczy się samodzielnego podejmowania różnych decyzji, samodzielnego myślenia, tworzenia czegoś nowego, przeżywa różnego rodzaju porażki, dzięki którym uczy się wytrwałości, cierpliwości w dążeniu do celu, odporności w razie niepowodzenia, Takie dziecko będzie potrafiło w razie porażki otrząsnąć się i zacząć od nowa, nabyte umiejętności mobilizowania się do działania, nauczy się ono pracy z innymi i współdziałania. Grupa rówieśnicza jest niekwestionowaną częścią życia nastolatków. Daje poczucie przynależności, zrozumienia, akceptacji. Wewnątrz grupy nastolatek może wypróbować nowe role, przybierać różne imiona, spróbować nowych sposobów ubierania się czy uczesania. Oczywiście nastolatek sam ocenia te role czy style przed lustrem, ale najważniejsze są reakcje innych, szczególnie rówieśników.

Grupy rówieśnicze są pomostem nastolatka do odpowiedzialnego świata dorosłych. Jednak one same mogą stanowić poważne źródło konfliktów i stresów.

Można wyróżnić wiele rodzajów grup. Przy ich klasyfikowaniu badacze wychodzą z różnych założeń i stosują różne kryteria i zasady podziału. Najczęściej przyjmuje się następujące kryteria klasyfikacji:

a) stopień trwałości, więzi łączącej członków grupy

- grupy krótkotrwałe i przelotne powstające spontanicznie i szybko znikające np. podróźni

- grupy długotrwałe – mają one zwykle charakter zinstytucjonalizowany np. grupa narodowa lub szkolna

b) rozmiary grupy

- grupy małe od 2 do 50 członków zlokalizowane w jednym miejscu i obcujące ze sobą bezpośrednio „twarzą w twarz”. Małe grupy nie funkcjonują samoistnie, lecz na ogół stanowią część składową większych grup

- grupy duże powyżej 50 członków funkcjonują często samoistnie. W grupie tej komunikowanie się „twarzą w twarz” jest niemożliwe, dlatego łączność między poszczególnymi członkami odbywa się za pomocą dodatkowych pośredników.

c) charakter członkostwa

- grupy dobrowolne i niedobrowolne. Do pewnych grup człowiek dostaje się automatycznie, niezależnie od swojej woli. Nikt nie wybiera sobie rodziców, kraju, w którym się rodzi, koloru skóry itp. Do innych grup jednostka wstępuje dobrowolnie po namyśle. Jeśli człowiek najpierw wytworzył jakiś typ solidarności z grupą, a następnie zgodnie z własną wolą został jej członkiem, wówczas grupę tą nazwać będziemy grupą dobrowolną.

d) stosunek do innych ludzi wynikający z przynależności do grupy

- grupy wewnętrzne i zewnętrzne, jest to kryterium często subiektywne, wyznaczone przez stosunek jednostki ludzkiej do różnych grup. Dla danego osobnika grupami wewnętrznymi będą te grupy, za członka których sam się uważa, bez względu na praktyczną przynależność. Silna identyfikacja z grupą wewnętrzną prowadzi zwykle do pojawienia się postawy charakteryzującej się między innymi wyolbrzymianiem wad innych grup.

e) typy więzi łączącej członków grupy

- formalne, w których istnieje przewaga więzi bezosobowych nad osobistymi, członkowie utrzymują ze sobą stosunki z konieczności ale z własnej ochoty przebywania w towarzystwie. W toku współżycia grupy te tworzą własne wzory, reguły postępowania, określają własne cele oraz sposoby ich osiągnięcia. Dokonują także podziału ról u funkcji pomiędzy swoich członków. Powstają one zwykle w sposób odgórny.

- nieformalne – w tych grupach występuje przewaga więzi osobistych. Grupą nieformalną równocześnie pierwotną i małą może być grono przyjaciół spędzających razem wakacje, grupa rówieśników bawiąca się razem na podwórku. Grupa ta może mieć własną organizację nieformalną opartą na niesformalizowanych przywódcy i jego pomocników itp.

Granice między grupami nieformalnymi i formalnymi są dość płynne, Pierwsze z nich często zawierają elementy formalne, a grupy formalne element więzi osobistej, powstałej w wyniku zżycia się członków w toku wspólnie wykonywanej pracy. Można jednak wyodrębnić następujące wskaźniki umożliwiające odróżnienie grupy formalnej od nieformalnej.

a) Sposób powstawania grupy i geneza norm obowiązujących jej członków,

b) Struktura wewnętrzna (w grupach nieformalnych kształtuje się w toku interakcji, w formalnych jest narzucona),

- c) Więż spajająca członków (w grupach nieformalnych – osobista; w grupach formalnych – bezosobowa)
- d) Zakres osobowości uwikłanej w życie grupy (grupy nieformalne silniej i szerzej modelują osobowości niż grupy formalne)”

Każda grupa ma wpływ na jednostkę. Dopóki grupa jest atrakcyjna dla jednostki, zaspokaja jej potrzeby, umożliwia osiągnięcie celu, wówczas siła oddziaływania jej będzie większa. Nastąpi szybsze przyswajanie norm i wzorów zachowań, szybsze wtapianie się w strukturę grupy. W zależności od rodzaju grupy jej wpływ na jednostkę może być negatywny lub pozytywny.